

23ον) Ναυμαχία τοῦ Γέροντα.

Μετά τὴν καταστροφὴν τῶν Ψαρῶν ὁ Χοσρέφ ἐπλευ-
σε τροσ τὴν Σάμον, διὰ νὰ κάμῃ καὶ ἐκεῖ τὰ ἴδια.
Άλλα ἐν τῷ μεταξὺ ἡτοιμάσθη καὶ ὁ Ἐλληνικὸς στό-
λος καὶ ἔφθασεν ἐκεῖ μὲ ναύαρχον τὸν Ἀνδρέαν Μιαού-
λην. Ἔγιναν τότε (30 Ἰουλίου—5 Αὔγουστοῦ) παρὰ
τὴν Σάμον πολλαὶ ναυμαχίαι μεταξὺ τοῦ Τουρκικοῦ
στόλου προσπαθοῦντος νὰ κάμῃ ἀπόβασιν καὶ τοῦ
Ἐλληνικοῦ προσπαθοῦντος νὰ τὴν ματαιώσῃ. Οἱ Ἐλ-
ληνες πυρποληταὶ ἔκαμαν θαύματα· ὁ Κανάρης, ὁ Βατι-
κιώτης, ὁ Ματρόζος ἔκαυσαν 2 φρεγάτες καὶ 1 μικρό-
τερον πλοϊον. Οἱ Τούρκοι ἐτρομοκρατήθησαν καὶ παρὰ
τὴν ὑπεροχὴν τοῦ στόλου των κατέφυγον ντροπια-
σμένοι εἰς τὴν Κῶν καὶ Ἀλικαρνασσόν, διὰ νὰ φυλα-
χθοῦν καὶ νὰ περιμένουν τὸν Αἰγυπτιακὸν στόλον.

Περὶ τὰ μέσα Αὔγουστου ἔφθασεν ὁ Ἰμπραήμ. Οἱ
δύο ἥνωμένοι στόλοι ἀπετελοῦντο ἀπὸ 102 πολεμικὰ
μὲ 2500 κανόνια καὶ 80 χιλιάδας ναύτας, ἐνῷ τὰ Ἑλ-
ληνικὰ ἦσαν 70 μὲ 850 κανόνια καὶ 5 χιλιάδας ναύ-
τας. Ἐν τούτοις οἱ Ἐλληνες ναυτικοὶ ἐπολέμησαν
ώς λέοντες. Ἀπὸ 24 Αὔγουστου μέχρις 6 Σεπτεμ-
βρίου ἔγιναν πολλαὶ συγκρούσεις. Ἡ σπουδαιοτέρα
ἔγινε παρὰ τὸν κόλπον τοῦ Γέροντα τὴν 28 Αὔγουστου. Οἱ Αἰγύπτιοι ὑπερήφανοι κα-
τεφρόνουν τὰ μικρὰ Ἑλλην. πλοῖα καὶ ἐμάχοντο μὲ
πεῖσμα καὶ ἰκανότητα. Ὅταν δὲ μεταξύ τοῦ πυρπολικὸν
ἔκαυσε μίαν μεγαλοπρεπῆ φρεγάταν μὲ 1300 ναύτας
καὶ πολεμιστάς, τότε ὑπεχώρησαν καὶ αὐτοί, ὅπως

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

καὶ οἱ Τούρκοι Ἐπαθον πολλὰς ζημίας. Ἡ Σάμος ἐσώθη. Ὁ Χαστρέφ ἔφυγε πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, ὁ δὲ Ἰμπραήμ καταδιωκόμενος ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου πρὸς τὴν Ρόδον πρῶτον καὶ τὴν Κρήτην ἐπειτα ἐπαύει καὶ πάλιν πολλὰς ζημίας, ἀλλὰ μὲ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ στόλου του ἔφθασεν εἰς Κρήτην τὸν Νοέμβριον τοῦ 1824. Ὁ Μιαούλης ἐπέστρεψε καὶ αὐτὸς εἰς τὸ Υδραν, διὰ νὰ ἐπισκευάσῃ τὰ πλοῖα ποὺ εἶχον πάθει ζημίας, νομίζων ὅτι ὁ Ἰμπραήμ θὰ διακόψῃ τὰς ἐπιχειρήσεις τὸν χειμῶνα.

24ον Ὁ Ἰμπραήμ εἰς Πελοπόννησον.

Ὁ Ἰμπραήμ ὅμως ἔλαβεν ἐνισχύσεις ἀπὸ τὸν πατέρα του καὶ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1825 ἀπεβιβάσθη ἀνενόχλητος εἰς τὴν Μεθώνην τὰ πλοῖα του ἐπέστρεψεν εἰς Κρήτην καὶ τὴν 4 Μαρτίου ἔφεραν εἰς Μεθώνην καὶ ἄλλον στρατόν, τὸ ὅλον 11 χιλιάδας πεζοὺς καὶ 1000 περίπου ἵππεις. Ὁ στρατὸς αὐτὸς ἦτο τὰκτικός, καλὰ ὡπλισμένος, μὲ ἀξιωματικούς μορφωμένους καὶ ἄριστον πυροβολικόν. Ἐβάδισε πρὸς τὴν Μεσσηνιακὴν πεδιάδα καὶ τὴν Πύλον, διὰ νὰ καταλάβῃ τὰ δύο της φρούρια. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν εἶχε κάμει καμμίαν προετοιμασίαν. Ὁ Κολοκοτρώνης καὶ οἱ πρόκριτοι ἦσαν φυλακισμένοι εἰς τὸ Υδραν. Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Γ. Κουντουριώτης ἐτέθη ὁ ἴδιος ἐπὶ κεφαλῆς 5 χιλιάδων ἀνδρῶν, τοὺς ὅποιους μόλις κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ, καὶ ἐβάδισε πρὸς τὴν Τρίπολιν. Ἐκουράσθη ὅμως ἀπὸ τὴν ἵππασίαν καὶ ἀφησε τὸν στρατὸν εἰς τὸν ναυτικὸν Σκούρτην, ὁ ὅποιος βιβλίον εἴρεται τὴν Μεσσηνίαν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ.ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ίμπραήμ Πασάς

Έκει ό στρατός αύτός διεσκορπίσθη εἰς τὴν πρώτην μὲ τὸν Ἰμπραήμ σύγκρουσιν παρὰ τὸ Κρεμμύδι (7 Ἀπριλίου). Ο Ἰμπραήμ ἐπολιόρκησε τὰ φρούρια τῆς Πύλου. Οἱ Ἑλληνες κατέλαβον τὴν νῆσον Σφακτηρίαν καὶ ἐπολέμησαν ἡρωϊκῶς. Ἐφονεύθησαν ἔκει πολλοὶ ἀνδρεῖοι Ἑλληνες, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Τσαμαδός καὶ ὁ Ἰταλὸς φιλέλλην κόμης Σανταρόζα. Μόλις ἡδυνήθη νὰ σωθῇ ὁ Μαυροκορδᾶτος μὲ τὸ πλοῖον τοῦ Τσαμαδοῦ "Αρην, ὁ ἀποιοὶς διέσχισε κανονιο-

βυλούμενος τού Αίγυπτιακὸν στόλον καὶ ἐσώθη ὡς ἐκ θαύματος μὲ σχισμένα τὰ πανιὰ καὶ χωρὶς κατάρτια.

Τὰ δύο φρούρια τῆς Πύλου Ναβαρίνον καὶ Νεόκαρπου παρεδόθησαν εἰς τὸν Ἰμπραήμ.

25ον) Μάχη εἰς τὸ Μανιάκι. Θάνατος Παπαφλέσσα.

Σύγχυσις καὶ ταρσχὴ ἐπεκράτησε τότε εἰς τὴν Ηελοπόννησον."Ολοι ἔζήτουν τὴν ἀποφυλάκισιν τῶν προκρίτων καὶ τοῦ Κολοκοτρώνη. 'Ο 'Υπουργὸς τῶν Ἑσωτερικῶν Παπαφλέσσας κατήρτισεν ἐν μικρὸν σῶμα στρατιωτῶν καὶ ἐβάδισε πρὸς τὴν Μεσσηνίαν, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὸν Ἰμπραήμ ἔτοιμαζόμενον νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὴν Τρίπολιν. Κατέλαβε μὲ 300 στρατιώτας καὶ ὡχύρωσε προχείρως μὲ ταμπούρια ἐνα λόφον παρὰ τὸ χωρίον Μανιάκι. 'Ο Ἰμπραήμ ἐπετέθη μὲ 5 χιλ. πεζοὺς καὶ ίππεῖς τὴν 20 Μοΐου. 'Ο Παπαφλέσσας καὶ οἱ 300 ἥρωές του ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἀπέκρουσαν τὰς λυσσώδεις ἐπιθέσεις τῶν Αἰγυπτίων. Κανεὶς δὲν ἔφυγε. Ἐπὶ τέλους περιεκυκλώθησαν καὶ ἐφονεύθησαν ὅλοι. 'Ο Ἰμπραήμ ἐθαύμασε τὸν ἥρωϊσμόν των. Διέταξε νὰ εῦρουν τὸν νεκρὸν τοῦ Παπαφλέσσα καὶ εἶπε: «κρῖμα νὰ χαθῇ τοιοῦτος πολέμαρχος». 'Η Καλαμάτα καὶ ὅλη ἡ Μεσσηνία κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Ἰμπραήμ.

'Η Κυβέρνησις ἐν τῷ μεταξὺ ἀπεφυλάκισε τοὺς κρατουμένους εἰς "Υδραν. 'Η φωνὴ τοῦ «Γέρου τοῦ Μωριᾶ» ἡκούσθη πάλιν καὶ μὲ ἐνθουσιασμὸν ἔσπευσαν ὅλοι νὰ τεθοῦν εἰς τὰς διαταγάς του. 'Ο ἔχθρὸς ὅμως τώρα εἶναι πολὺ ίκανώτερος τοῦ Δράμαλη. 'Ἐπρόφθασε δηλ. ὁ Ἰμπραήμ καὶ κατέλαβε τὴν Τρί-

πολιν. Ἀπό ἐκεῖ κατήρχετο πρὸς τὸ Ἀργος. Ἀπὸ τὰ βουνά εἶδε τὴν νῆσον Ὅδραν· «Ἄχ, μικρὰ Ἀγγλία, εἴπεν, ἔως πότε θὰ μοῦ διαφεύγης». Εύτυχῶς εἰς τὰ παρὰ τοὺς Μύλους στενὰ συνήντησεν ἀντίστασιν· τὰ εἶχε καταλάβει ότι Ὅψηλάντης—καὶ ἡναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Τρίπολιν. Ὁ Κολοκοτρώνης εἶδεν ότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντιπαραταχθῇ εἰς μάχην ἐκ τοῦ συστάδην καὶ διὰ τοῦτο ἐφήρμοσε νέον σχέδιον κατὰ τοῦ Ἰμπραήμ· ἔκαμνε δηλ. κλεφτοπόλεμον ἐπιτιθέμενος κατὰ μικρῶν στρατ. σωμάτων ἥ ἐφοδιοπομπῶν καὶ ἀποσυρόμενος εἰς τὰ βουνά, ὅταν τὸν προσέβαλε τακτικὸς στρατός. Ὁ Ἰμπραήμ κατέστρεφε τὴν χώραν καὶ ἔκαιε τὰ χωριά. Ἐπιχειρήσας νὰ εἰσέλθῃ ἀπὸ τὸν Ταῦγετον εἰς Μάνην ἐπαθε μεγάλας ζημίας καὶ ἀπεσύρθη πάλιν εἰς Τρίπολιν. Ἐλαβε τότε ἐντολὴν νὰ ὑπάγῃ εἰς Μεσολόγγιον εἰς βοήθειαν τοῦ Κιουταχῆ, ό δόποιος τὸ ἐπολιόρκει.

Λευτέρα Πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου.

26ον) Δευτέρα Πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου.

Α'. Περίοδος.

Ἀρχιστράτηγον τῆς κατὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἐκστρατείας (Σερασκιέρην τῆς Ρούμελης) διώρισεν ὁ Σουλτάνος τὸν νικητὴν τοῦ Πέτα Κιουταχῆν. Αὐτὸς συνεκέντρωσεν εἰς Ἰωάννινα μέγαν στρατὸν (20 χιλ.) καὶ ἐβάδισεν ἀπὸ τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ Αιτωλίαν, χωρὶς κανεὶς νὰ τολμήσῃ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ, κατὰ τοῦ Μεσολογγίου. Ἐφθασε τὴν 15 Ἀπριλίου καὶ ἤρχισε τὴν πολιορκίαν. Εἰς τὸ Μεσολόγγι εἶχον

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΓΟΦΙΛΑΣ
ΔΙΕΤΟΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

Δικαῖος Παπαφλέσσας

συγκεντρωθῆ οἱ καλύτεροι πολεμισταὶ τῆς Δυτικῆς Ἐλάδος ὑπὸ τὸν Ραζηκώτσικαν, τὸν Μακρῆν καὶ ἄλλους ἀρχηγούς, ως καὶ οἱ Σουλιῶται μὲ ἀρχηγοὺς τοὺς Νότην Μπότσαρην καὶ Τζαβέλλαν. Ἡσαν 4 χιλ. πολεμισταὶ καὶ 12 χιλ. γυκαικόπαιδα. Ἡ δχύρωσις τοῦ Μεσολογγίου δὲν ἦτο καὶ πολὺ σπουδαία· τὴν

Ιστορία τῆς Νεωτ. Ἐλλάδος—Β. Πετρούνια. Ἐκδ. Γ'. Αντίτυπα 5,000

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΠΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ
ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

είχον κάμει αἱ Ἑλλήνες ὀμέσως μετὰ τὴν πρώτην πολιορκίαν (1822) ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ μηχανικοῦ Κοκκίνη. Ἀπό τὴν ξηρὰν τάφρος καὶ τοῖχος χωμάτινος δχὶ πολὺ ὑψηλὸς καὶ κατὰ διαστήματα μικροὶ πύργοι—προμαχῶνες μὲ κανόνια, τὸ ὅλον 48, ὑπερήσπιζον τὴν πόλιν. Ἀπὸ τὴν θάλασσαν ἐφυλάσσετο, διότι τὰ νερὰ τῆς λίμνης ἡσαν ἀβαθῆ καὶ δὲν ἤδυνατο νὰ εἰσέλθῃ ὁ στόλος. Οπωσδήποτε ὅμως είχον ὀχυρώσει τὰς εἰς τὴν λιμνοθάλασσαν μικρὰ νησιά Κλείσοβαν καὶ Βασιλάδι.

Ο Κιουταχῆς ἥρχισεν ίσχυρὸν βομβαρδισμὸν καὶ ἔπειτα διέταξεν ἐπίθεσιν. Ὅπέστη ὅμως πολλάς ἀπωλείας καὶ ἀντελήφθη ὅτι δὲν θὰ ἥτο δυνατὸν νὰ κυριεύσῃ τὸ Μεσολόγγι, ἀν δὲν τὸ ἀπέκλειε καὶ ἀπὸ τὴν θάλασσαν, ὥστε νὰ μὴ δύναται ὁ Ἑλληνικὸς στέλος νὰ ἐφοδιάζῃ μὲ τροφάς καὶ πολεμεφόδια τοὺς πολιορκουμένους. Ο Τουρκικός στόλος ἥλθεν εἰς τὸν Πατραϊκὸν κόλπον καὶ ἀπέκλεισε τὴν πόλιν. Ο ναύαρχος Χοσρέφ διέταξε νὰ κατασκευάσουν μικρὰ πλοιάρια χωρὶς καρίνα· μὲ αὐτὰ εἰσῆλθον εἰς τὴν λιμνοθάλασσαν οἱ Τούρκοι καὶ ἐκτύπησαν τὰ νησάκια καὶ τὴν πόλιν. Εύτυχῶς ὅμως ὁ Ἑλλ. στόλος μὲ τὸν Μιαούλην ἔφθασε πάλιν, ἐσκόρπισε τὸν Τουρκικὸν στόλον, ἔκαυσε τὰ μικρὰ πλοιάρια τῶν Τούρκων καὶ ἐφωδίασε μὲ τρόφιμα καὶ πολεμεφόδια τοὺς πολιορκουμένους (Ἰούλιος 1825).

Οἱ πολιορκούμενοι τότε ἐτόλμησαν νὰ προσβάλουν τὸν Κιουταχῆν καὶ ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη. Τοῦ ἔκαμαν μεγάλας ζημίας καὶ συνενοήθησαν καὶ μὲ τοὺς ἔξω ὅπλαρχηγούς καὶ μάλιστα τὸν Καραϊσκάκην, νὰ ἐπιτεθοῦν καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη κατὰ τοῦ Κιου-

ταχῆ. Ἡρχιζε πλέον ὁ χειμῶν. Ἐλλειψις τροφίμων καὶ ἀσθέτεισι ἀπεδεκάτιζον τὸν στρατὸν τοῦ Κιουταχῆ, ὁ ὅποιος ἡναγκάσθη νὰ ἀποσυρθῇ μὲ τὸν στρατὸν του εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ δρους Ζυγοῦ. Ἡ πρώτη περίοδος τῆς πολιορκίας ἔληξε μὲ βαρείας ἀπωλείας τῶν Τούρκων.

27ον) Β'. Περίοδος.

Ο Σουλτάνος ἐζήτησε τότε τὴν βοήθειαν τοῦ Ἰμπραήμ. Ο ὑπερήφανος Αἰγύπτιος ἐπέρασεν εἰς τὴν Στερεάν μὲ 10 χιλ. στρατὸν τὸν Ν)βριον τοῦ 1825 καὶ ἐνόμισεν ὅτι θὰ καταλάβῃ ἀμέσως μὲ τοὺς Αἰγυπτίους του τὸν μικρὸν ἐκεῖνον φράκτην, ὅπως περιφρονητικὰ ὠνόμασε τὸ Μεσολόγγι. Ἐπανειλημμέναι ὅμως ἐπιθέσεις τῶν Αἰγυπτίων ἀπεκρούσθησαν μὲ βαρυτάτας ἀπωλείας. Ἐζήτησε τότε ὁ Ἰμπραήμ τὴν σύμπραξιν τοῦ Κιουταχῆ. Οἱ δύο ἀρχηγοὶ ἀπέκλεισαν τὸ Μεσολόγγι καὶ ἀπὸ ξηρᾶς καὶ ἀπὸ θαλάσσης μὲ τὸν στόλον. Ἐπεσκεύασαν τὰ ἀβαθῆ πλοιάρια καὶ ἐβομβάρδιζον καὶ ἀπὸ ξηρᾶς καὶ ἀπὸ θαλάσσης τὴν πόλιν. Διέταξαν τότε γενικὴν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη ἐπίθεσιν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἀπεκρούσθη μὲ βαρυτάτας ἀπωλείας. Διὰ μίαν ἀκόμη φοράν ὁ Μιαούλης διασπῆ τὸν ἀποκλεισμὸν καὶ ἐφοδιάζει τοὺς πολιορκουμένους τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1821.

Οἱ πολιορκούμενοι ὅμως ὑποφέρουν πολύ τὰ περισσότερα σπίτια ἔχουν πέσει ἀπὸ τὸν βομβαρδισμόν, μεγάλῃ Ἐλλειψις τροφῶν καὶ ὑδατος ὑπάρχει, ἀσθένειαι ἀνεπτύχθησαν, πολλοὶ πολεμισταὶ ἔχουν φονευθῆ. Τὸ ἡθικόν των ὅμως είναι ἀξιοθαύμα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΗΣ: ΑΝΔΡΟΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
Ε.Π.Γ. Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

στον. 'Εξηντλημένοι ἀπὸ τὸν ἀδιάκοπον πόλεμον,
χλωμοὶ ἀπὸ τὰς ἀσθενείας καὶ τὴν πεῖναν ἀποκρούουν
μὲν ἀγανάκτησιν τὰς περὶ παραδόσεως προτάσεις. "Ο-
λος ὁ κόσμος ἡρχισε νὰ ἐνδιαφέρεται καὶ νὰ παρα-
κολουθῇ τὴν γιγάντειον αὐτὴν πάλην. Δὲν ἥσαν
ἀνθρωποι, ἥσαν ἡμίθεοι. "Ολη ἡ Ἑλλὰς μὲν ἀγωνίαν
παρηκολούθει καὶ αὐτὴ τὸν ἐνδοξὸν ἄγῶνα τῶν ἡρώ-
ων δὲν ἡδύνατο πλέον νὰ τοὺς βοηθήσῃ. "Ο Μιαού-
λης δὲν κατώρθωσε νὰ διασπάσῃ τὸν ἀποκλεισμόν.
Μία εύχὴ ἀκούεται : «Βάστα, κατημένο Μεσολόγγι».

Οι Τουρκοαιγύπτιοι προσβάλλουν τώρα τὸ Μεσο-
λόγγι καὶ ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Καταλαμβάνουν τό
Βασιλάδι· ὁ ἡρωϊκὸς Σουλιώτης Κίτσος Τζαβέλλας
μὲ 130 Σουλιώτας ὑπερασπίζει μέχρις ἐσχάτων τὴν
Κλείσοβαν. 'Αλλὰ εἶναι φανερὸν πλέον δτι εἶναι ἀδύ-
νατον νὰ κρατηθῇ τὸ Μεσολόγγι.

Ἡ ἔξοδος. 'Ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ὅμως θέλουν νὰ
παραδώσουν τὸ φρούριον καὶ νὰ παραδοθοῦν οἱ ὑ-
πέρμαχοι τοῦ Μεσολογγίου. Προτιμοῦν νὰ πεθά-
νουν..! 'Αποφασίζουν λοιπὸν νὰ κάμουν τὴν νύκτα ἔ-
ξοδον, νὰ περάσουν δηλ. ξιφήρεις μέσα ἀπὸ τὰς Τουρ-
κικὰς τάξεις ἔχοντες εἰς τὸ μέσον τὰ γυναικόπαιδα καὶ
νὰ σωθοῦν, ὅσοι σωθοῦν, εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν ὁ-
πλαρχηγῶν τῆς Στερεᾶς, μὲ τοὺς ὄποιούς συνενοή-
θησαν νὰ κάμουν καὶ αὗτοὶ ἔφοδον πρὸς ἀντιπερι-
σπασμόν. Πράγματι τὴν νύκτα τῆς 10 πρὸς τὴν
11 'Απριλίου ἡ ἔξοδος γίνεται. Οἱ ἔχθροὶ ὅμως εἶχον
μάθει τὸ σχέδιον καὶ εἶχον καταλάβει ὅλας τὰς θέσεις.
Μόνον 1300 ἀνδρες καὶ ὀλίγαι γυναικες ἐσώθησαν

καὶ κατέφυγον εἰς τὰ βουνά τοῦ Ζυγοῦ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς τὴν Ἀμφισσαν. Οἱ ἄλλοι ὅλοι, ὅσοι δὲν ἔφονεύθησαν κατὰ τὴν ἔξοδον, ἐπανῆλθον εἰς τὴν πόλιν, ἀλλὰ μαζὶ μὲν αὐτοὺς εἰσώρμησαν καὶ οἱ ἔχθροί. Εἰς τοὺς δρόμους, εἰς τὰ ὁχυρώματα, εἰς τὰ σπίτια ἀκόμη ἥρχισε τότε ἀγρία, ἀνισος πλέον πάλη. Οἱ Ἑλληνες, διὰ νὰ μὴ πέσουν ζῶντες εἰς χεῖρας τῶν ἔχθρῶν, ἀνετίνασσον εἰς τὸν ἀέρα τὰ σπίτια καὶ τοὺς προμαχῶνας καὶ ἐθάπτοντο ὑπὸ τὰ ἐρείπια. Ἔτσι ἀπέθανε μὲν πολλὰ γυναικόπαιδα καὶ ὁ γέρων πρόκριτος τοῦ Μεσολογγίου Χρίστος Καψάλης.

Ἐπεσε τὸ Μεσολόγγι, ἀλλὰ ἡ πτῶσις του ἰσοδυναμεῖ πρὸς μεγάλην νίκην. Εἴκοσι περίπου χιλιάδες ἐκ τῶν ἔχθρῶν ἀπωλέσθησαν κατὰ τοὺς 12 μῆνας τῆς πολιορκίας. Ολη ἡ Εύρωπη ώμίλει μὲ σεβασμὸν πλέον διὰ τοὺς Ἑλληνας καὶ τὴν Ἐπανάστασιν.

28ον) Ἐπιδρομὴ τοῦ Ἰμπραήμ εἰς τὴν Πελοπόννησον.
 Ἐκστρατεία κατὰ τῆς Μάνης.

Ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι ὁ Ἰμπραήμ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἥρχισε καὶ τώρα νὰ καταστρέψῃ καὶ νὰ δενδροτομῇ τὴν χώραν. Ο Κολοκοτρώνης περιωρίσθη πάλιν εἰς τὸν κλεφτοπόλεμον.

Περὶ τὰ τέλη Ιουνίου ὁ Ἰμπραήμ ἤθέλησε νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον τῆς Μάνης καὶ νὰ καταστρέψῃ καὶ τὴν ἐπαρχίαν αὐτήν, τὴν δποίαν δὲν εἶχε «πατήσει» ἀκόμη. Ἀπεφάσισε νὰ βαδίσῃ κατ' αὐτῆς ἀπὸ τὰς Καλάμας. Εἰς τὸν Ἀλμυρὸν δμως συνεκεντρώθησαν οἱ Μανιᾶται καὶ κατασκευάσαντες μάνδραν μικροῦ

ύψους ἀπὸ τοῦ βουνοῦ μέχρι τῆς θαλάσσης ἐπολέμησαν ἡρωϊκῶς καὶ ἔκαμαν τοὺς Αἰγυπτίους νὰ ὑποχωρήσουν μὲ πολλὰς ἀπωλείας (μάχη τῆς Βέργας). Τότε ὁ Ἰμπραήμ νομίζων ὅτι θὰ εὑρῃ ἀνυπεράσπιστον τὴν ἄλλην Μάνην ἐπεβίβασεν εἰς πλοῖα 2500 πολεμιστὰς καὶ ἀπεβιβάσθη εἰς τὸ κέντρον τῆς Μάνης παρὰ τὸν Δηρόν. Ὁλοι οἱ πολεμισταὶ ἦσαν εἰς τὸν Ἀλμυρόν. Μόνον αἱ γυναικεὶς τῶν Μανιατῶν ἦσαν ἐκεῖ ἀσχολούμεναι μὲ τὸν θερισμὸν τοῦ σίτου καὶ οἱ γέροντες. Μόλις ἀντελήφθησαν τοὺς Αἰγυπτίους, ἔτρεξαν δλαι καὶ κατέλαβον τὰ ύψώματα καὶ ἥρχισαν νὰ τοὺς κτυποῦν μὲ λίθους καὶ βράχους. Κατέφθασε καὶ ὁ Κων. Μαυρομιχάλης, δστις μὲ 300 Μανιάτας πολεμιστὰς ἐπήγανε πρὸς τὸν Ἀλμυρὸν καὶ τότε δλοι μαζί, οἱ πολεμισταὶ καὶ αἱ γυναικεὶς, μὲ τὰ δρεπάνια καὶ μὲ λίθους ἐπετέθησαν κατὰ τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἐφόνευσαν πάρα πολλούς. Οἱ ἄλλοι πανικόβλητοι ἔτρεξαν πρὸς τὴν παραλίαν καὶ ἐπιβιβασθέντες εἰς τὰ πλοῖα ἀνεχώρησαν. Ἔτσι ἀπέτυχεν ἡ κατὰ τῆς Μάνης ἐκστρατεία καὶ ὁ Ἰμπραήμ δὲν ἐτόλμησεν ἔκτοτε νὰ ἐνοχλήσῃ πλέον τὴν Μάνην.

29ον) Ἡ πολιορκία τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Κιουταχῆ. Γεώργιος Καραϊσκάκης.

Ἡ Ἑλλὰς εύρισκεται τώρα μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Μεσολογγίου εἰς κρίσιμον κατάστασιν. Ἡ Πελοπόννησος κατὰ τὸ πλείστον μέρος τῆς κατέχεται ὑπὸ τοῦ Ἰμπραήμ. Εἰς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα μόνον ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν μένει εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν πολιορκεῖ (θέρος 1826) ὁ Κιου-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΠΕΤΣΙΟΣ

ταχῆς, ἀφοῦ μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Μεσολογγίου κατέλαβε καὶ ὅλην τὴν Ἀνατολικὴν Στερεάν ‘Ελλάδα. Τὴν ὑπερασπίζει ὁ Γκούρας μὲ μικράν ἐκ 400 ἀνδρῶν φρουράν.

Εἰς τὴν κρίσιμον αὐτὴν στιγμὴν ἔσωσε καὶ πάλιν τὴν ‘Ελλάδα ἡ φιλοπατρία καὶ ἡ αὐτοθυσία τῶν ‘Ελλήνων καὶ ἡ βοήθεια τῶν Εύρωπαϊκῶν κρατῶν. Αἱ Εύρωπ. Κυβερνήσεις ἀπεφάσισαν πλέον ὄριστικῶς νὰ ἐπέμβουν εἰς τὸν ἄγωνα μεταξὺ ‘Ελλήνων καὶ Τούρκων, οἱ δὲ φιλελληνικοὶ σύλλογοι ἐβοήθησαν καὶ τότε χρηματικῶς τὴν ‘Ελλάδα. ‘Ο στόλος ὁ Ἑλληνικὸς μὲ τὸν Μισούλην ἐφοδιασθεὶς κατώρθωσε νὰ καταδιώξῃ τὸν Χοσρέφ μέχρι τοῦ ‘Ελλησπόντου.

Τότε ἀκριβῶς (διανοιξιν 1826) εἶχε συνέλθει εἰς ‘Επίδαιρον ἡ Τρίτη ‘Εθνοσυνέλευσις. Μόλις ἐγνώσθη ἡ ἄλωσις τοῦ Μεσολογγίου, παρητήθη ἡ Κυβέρνησις Κουντουριώτου, ὅλα τὰ κόμματα ἡνώθησαν καὶ ἔγινε Κυβέρνησις μὲ Πρόεδρον τὸν ‘Ανδρέαν Ζαΐμην. ‘Η Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ ὑπερασπίσῃ πάσῃ θυσίᾳ τὴν ‘Ακρόπολιν τῶν ‘Αθηνῶν, διότι ἀπὸ τὴν Εύρωπην εἶχεν ὑποδείξεις ὅτι μόνον ὅσαι ἐπαρχίαι τῆς ‘Ελλάδος εύρεθοῦν ἐλεύθεραι θά ἀπέκτων τὴν ἀνεξαρτησίαν των.

Διώρισε τότε ἡ Κυβέρνησις ‘Αρχιστράτηγον τῆς Στερεᾶς τὸν Γεώργιον Καραϊσκάκην καὶ ὤρισε τὴν ‘Ελευσῖνα ὡς τόπον συγκεντρώσεως τῶν ‘Ελλήνων. ‘Εκεῖ μετέβη ὁ Καραϊσκάκης, ὁ διπλαρχηγὸς τῆς Εύβοίας Κριεζώτης καὶ ὁ φιλέλλην γάλλος Συν)χης Κάρολος Φαβιέρος μὲ τὸ σῶμα τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ (800 ἀνδρας), τὸ διποίον ὁ ἴδιος εἶχεν ὀργανώ-

Γεργώιος Καραϊσκάκης

σει καὶ ἔγύμναζε κατὰ τὸ Εύρωπαϊκὸν σύστημα.

‘Ο Γεώργιος Καραϊσκάκης ἐγεννήθη τὸ 1780 εἰς τὸ Μαυρομάτι τῆς Καρδίτσης. Ἡ μήτηρ του κατήγετο ἀπὸ τὴν Σκουληκαριάν τῆς “Αρτης. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας διεκρίνετο διὰ τὸ ἀτίθοσσον τοῦ χαρακτῆρός του. Νεαρώτατος εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι “Ἐλληνες. Ἐτιμωρήθη ὑπ’ αὐτοῦ πολλάκις διὰ τὸν χαρακτῆ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΕΡΚΙΝΗΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ρα του, ἔφυγε καὶ ἔζησεν ἐπὶ πολλὰ χρόνια ὡς κλέφτης, ὅπως ὁ Κατσαντώνης. Ἐπανῆλθε τὸ 1808 εἰς τὸν Ἀλῆν καὶ ἔμεινε μαζί του μέχρι τοῦ 1820 ὅλιγον πρὸ τῆς καταστροφῆς του. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐπαναστάσεως μετέσχε μετὰ τῶν ἄλλων ὅπλαρχηγῶν εἰς τὰς πρώτας συμπλοκὰς καὶ ἐπληγώθη μάλιστα εἰς τὴν μάχην παρὰ τὸ Κομπότι. Ἡ δρᾶσίς του μέχρι τοῦ 1826 δὲν ἦτο μεγάλη, διὰ τὸ βίαιον καὶ ἀνώμαλον τοῦ χαρακτῆρός του. Ὅλοι ὅμως ἀνεγνώριζον τὴν ἀξίαν του καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου ἡ Κυβέρνησις τὸν διώρισεν Ἀρχιστράτηγον.

Ἡ Ἀκρόπολις ἐκινδύνευεν· ὁ Γκούρας ἐφονεύθη μίαν νύκτα καὶ ἡ φρουρά ἔμεινεν ἀνευ ἀρχηγοῦ. Τότε ὁ Κριεζώτης κατώρθωσε διὰ μέσου τῶν Τουρκικῶν γραμμῶν νὰ εἰσέλθῃ μὲ 300 ἀνδρας εἰς τὴν Ἀκρόπολιν (Ὀκτώβριον 1826). Ὁλίγον ἀργότερα δὲ (Δεκέμβριον 1826) καὶ ὁ Φαβιέρος εἰσέρχεται εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ φέρει εἰς τοὺς πολιορκουμένους πολεμόφόδια. Οἱ πολιορκούμενοι ἔλαβον θάρρος. Ὁ Κιουταχῆς κατασκευάζει ὑπονόμους, διὰ νὰ ἀνατινάξῃ τὴν Ἀκρόπολιν μὲ πυρίτιδα, ἀλλὰ ἀποτυγχάνει, ὅπως ἀποτυγχάνουν καὶ ὅλαις αἱ ἐπιθέσεις τοῦ στρατοῦ του.

30δν) Τὸ πολεμικὸν σχέδιον τοῦ Καραϊσκάκη.

Ο Ἀρχιστράτηγος τῆς Στερεᾶς Καραϊσκάκης ἐφαρμόζει πρὸς σωτηρίαν τῆς Ἀκροπόλεως πολὺ εὐφυές σχέδιον. Γνωρίζει ὅτι δὲν δύναται νὰ νικήσῃ τὸν Κιουταχῆν εἰς μάχην ἐκ παρατάξεως. Ἀποφασίζει λοιπὸν νὰ καταλάβῃ ὅλας τὰς ἐπικαίρους θέσεις εἰς τὴν Βοιωτίαν ἀπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ μέχρι τοῦ Εύβοϊκοῦ κόλπου καὶ